

Ritualizarea contradicțiilor

Teoriile lui Antonin Artaud au avut un puternic impact asupra literaturii dramatice americane din secolul al XX-lea. Sam Shepard, binecunoscut publicului românesc în dubla lui ipostază de actor și dramaturg, se numără printre acei scriitori ce s-au străduit să implementeze teoriile omului de teatru francez în scrierile lor. Shepard a creat personaje a căror luptă cu forțe antagonice a cerut montări de factură, dacă nu cumva chiar tipic artaudiene. În cartea *Teatrul european – Teatrul american* (Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1998), Odette Cauffman-Blumenfeld sublinia că atât Sam Shepard, cât și alți dramaturgi ori practicieni teatrali (mai cu seamă cei de la *Living Theater*) au transpus teoriile lui Antonin Artaud în uluitoare manifestări de *teatru total* în care lumina, sunetul, mișcarea, complexul vizual urmăreau includerea spectatorilor într-o experiență ritual-teatrală complexă. Cercetătoarea socotea că s-ar putea chiar spune că multe dintre piesele lui Shepard, centrate pe proiectarea visurilor, a conflictelor dintre personaje și a luptei pentru reconcilierea forțelor contrarii din psihicul uman, se pretează unor astfel de montări în care ritualizarea contradicțiilor completează extrem de util epicul, narațiunea.

Protagonistii din *True West* (*Vestul adevărat*), piesă scrisă de Sam Shepard în anul 1980, pe care o vedem pe scena Teatrului Nottara, într-un spectacol sigur, desenat regizoral de foarte tânărul Alexandru Mâzgăreanu, director de scenă aflat la primii pași în profesie, dar a cărui evoluție artistică și profesională e limpede de pe acum că se cuvine urmărită cu maximă atenție, au o natură antagonică. E vorba despre doi frați. Primul se numește *Austin*, ființă așezată, ordonată, calmă, care și-a formulat un ambițios și clar proiect de viață – esențială e dorința lui de a deveni un scenarist hollywoodian de succes. Cel de-al doilea se cheamă *Lee* și e un tânăr frust, dezordonat, a-social, mereu situat în afara legii. Rolurile se vor metamorfoza încet-încet, substituirea identităților e tot mai evidentă, dar și mai dură, Austin va parcurge drumul dureros al autocunoașterii ce culminează cu recunoașterea de către acesta a realității că „*nu-i nimic real aici, Lee, iar cel mai puțin real sunt eu însumi*”. Unul dintre exegeții americani ai piesei – Tucker Orbison – aprecia chiar că *True West* dramatizează confruntarea dintre *eul conștient* (*Austin*) și *forțele psihice ascunse* (*Austin*). Metamorfoza interioară a personajelor este subliniată vizual prin modificările operate în spațiul scenografic. Camera perfect ordonată în care locuiește pentru o perioadă Austin (el e fiul cel bun, chemat de mama plecată într-o călătorie în Alaska să-i îngrijească florile pe durata absenței) devine treptat un spațiu al dezordinii, al mizeriei, al gunoiului. Și toate acestea pe măsură ce Lee îi impune temperamentul haotic și violent. Asta în vreme ce Austin pierde controlul asupra propriei persoane, iar primitivismul tot mai accentuat devine predominant. Un primitivism natural, s-ar zice, dacă ținem seama de remarcă Lyndei Hart care, observând similitudinile dintre Artaud și Sam Shepard, chipul în care francezul l-a influențat pe american, ajungea la concluzia că, asemenea lui Artaud, Shepard se simte atras de culturile primitive și de trecutul eroic, unde viața rituală și instinctuală dobândește un ascendent asupra structurilor cognitive ale civilizației.

Alexandru Mâzgăreanu ne propune o lectură limpede, coerentă și extrem de fidelă textului lui Shepard. Până și imaginea finală din spectacol – lumina se stinge pe fondul unui tablou în care îi zărim pe cei doi frați în poziții de luptă – se regăsește în textul scris. Doar revărsarea de nisip din diversele compartimente ale unui dulap aflat în camera cu pricina (scenografia – Vladimir Turturică) nu e sugerată de scriitorul american și, la o adică, nu îi prea văd rostul în spectacol, fiindcă introduce o încercare de

Ion GROSU, George ALEXANDRU, Șerban GOMOI

©www.bsorin.ro

metaforizare surprinzătoare la capătul unui continuum de un realism frust, realism exacerbat, realism în clocot. Fidelitatea aceasta față de partitură poate părea o curiozitate fiindcă în vremea din urmă ne-am cam obișnuit cu infidelitatea ridicată la rangul de marcă de identificare a regizorilor aflați la primii pași în profesie. Ea mi se pare însă a reprezenta un semn indubitabil al seriozității cu care îi înțelege rostul tânărul regizor. Ceea ce îl distinge de colegii lui de generație e rigurozitatea lucrului cu actorii, atenția acordată situațiilor, stărilor, relațiilor. Alexandru Măzgăreanu știe foarte bine că arta regiei e arta autoexprimării, dar știe la fel de bine că aceasta nu se poate obține fără actori și în absența lucrului minuțios cu aceștia. Deja binecunoscutul Ion Grosu face o echipă demnă de toată lauda cu foarte tânărul Șerban Gomoii, *competiția* dintre cei doi frați devenind mai mult decât credibilă, așa încât se urmărește cu sufletul la gură. Cineva, care se afla în sala de spectacole în imediata mea vecinătate, a murmurat admirativ în timpul reprezentației, văzând jocul celor doi actori – *ăștia nu joacă, trăiesc!* Iar dacă ne reamintim matricea artaudiană în care i-a turnat Shepard piesa, observația în cauză consfințește reușita lor și a directorului de scenă.

George Alexandru, în rolul impresarului tipic și găunos, și Ruxandra Sireteanu, interpreta *Mamei*, au, la rândul lor, evoluții de calitate.

Teatrul „Nottara“ din București – *True West* de Sam Shepard. Regia artistică: Alexandru Măzgăreanu. Scenografia: Vladimir Turturică. Cu: Ion Grosu, Șerban Gomoii, George Alexandru, Ruxandra Sireteanu. Data reprezentației: 27 septembrie 2010.